

Коновалова Ольга Володимирівна

Синтез монументальності й камерності у творчості Алли Буйгашевої

У статті досліджено творчість відомої української художниці Алли Буйгашевої. З'ясовано унікальність творчого шляху мисткині, яка закінчила майстерню станкового живопису Київського художнього інституту (НАОМА) і згодом опанувала розпис енкаустикою, техніки вітражу й мозаїки, а сьогодні створює гобелени та камерні живописні роботи. Виявлено ремінісценції українського бароко у гобеленах Алли Буйгашевої. Проаналізовано особливості художньої мови авторки, що ґрунтуються на фаховій майстерності художника-станковиста, вмінні гармонізувати композицію і тонко відчувати колір. Констатується, що унікальні творчі роботи художниці в авторській техніці є частиною національної культурної спадщини.

Ключові слова: Алла Буйгашева, монументальне мистецтво України, енкаустика, гобелен, станковий живопис.

Коновалова О.В.

Синтез монументальности и камерности в творчестве Аллы Буйгашевой

В статье исследуется творчество известной украинской художницы Аллы Буйгашевой. Выясняется уникальность творческого пути художницы, которая окончила Киевский художественный институт (НАОМА) и со временем освоила роспись энкаустикой, техники витража и мозаики, а сегодня создает гобелены и камерные живописные полотна. Выявлены реминисценции украинского барокко в гобеленах Аллы Буйгашевой. Исследованы особенности художественного языка, в основе которого лежит мастерство художника-станковиста, умение гармонизировать композицию и тонко чувствовать цвет. Констатируется, что уникальные творческие работы в авторской технике являются частью национального культурного наследия.

Ключевые слова: Алла Буйгашева, монументальное искусство Украины, энкаустика, гобелен, станковая живопись.

Olga Konovalova

Synthesis of monumentality and chamber in the works by Alla Buygasheva

The article studies creativity of the well-known Ukrainian artist Alla Buygasheva. It defines the uniqueness of creative path of the artist who graduated from Kyiv Art Institute (NAFAA) and later mastered painting in encaustic, technique of stained-glass window and mosaic. Today the artist creates tapestries and pictures. Reminiscences of the Ukrainian Baroque are exposed in the tapestries by Alla Buygasheva. The features of artistic language are analysed, ability to harmonize composition and feel the colour deeply. It is stated that unique works of arts in author's technique is a part of national cultural heritage.

Key words: Alla Buygasheva, monumental art of Ukraine, encaustic, tapestry, easel painting.

Творчий шлях заслуженого художника України Алли Буйгашевої насичений мистецькими пошуками і відкриттями. Унікальність особистості художниці полягає у масштабності мистецького таланту. Створені Аллою Буйгашевою гобелени, монументальні розписи у техніках фрески й енкаустики, вітражі, мозаїки та живописні полотна демонструють не тільки високу художню майстерність, а й глибину та самотність роздумів про світ і незмінні цінності людського життя. Унікальні творчі роботи мисткині є частиною національного культурного надбання, оскільки весь спектр образів, технік, колористичних і композиційних пошуків уособлює багатогранність талантів українських художників. Проте на сьогодні

відсутні наукові дослідження, присвячені аналізу творчості Алли Борисівни Буйгашевої. Стаття ставить за мету дослідити художню мову майстрині, що базується на унікальному спектрі творчих можливостей, — від монументальних фресок до живописних творів і гобеленів.

Зазначена мета зумовила постановку й вирішення низки завдань:

- висвітлити головні етапи життя талановитої художниці, пов'язані зі становленням і розвитком творчості;
- проаналізувати особливості художньої мови, залучаючи етапні, знакові твори художниці;

- виявити самотність, унікальність художніх прийомів та засобів майстрині, засвідчити високу професійну майстерність, що є вагомою частиною національної культурної спадщини.

Як зазначалося вище, творчість Алли Буйгашевої не висвітлювалася у національному мистецтвознавстві, незважаючи на значну кількість виставок і мистецьких проєктів. Стисла біографічна довідка розташована на сайті національної Спільноти художників України [1]. В Енциклопедії сучасної України поряд з лаконічними біографічними даними про художницю представлено гобелен «Архангел Михаїл. Добро та Зло» [2]. Сім гобеленів Алли Буйгашевої розташовано на сайті Міжнародної асоціації дизайнерів «ВАТІКАМ» (натюрморти 1–2, «Добро», «Материнство», «Колядки», «Добро і зло», «Гордіїв вузол») [3]. Проте головним джерелом для написання статті стали особисті бесіди автора з художницею та відвідування майстерні — знайомство з атмосферою творчості й роботами, розташованими у творчому осередку.

Шлях до мистецтва майбутньої художниці починався з художньої школи і продовжився у Ворошиловоградському (Луганському) державному художньому училищі. Удосконалення творчої майстерності відбувалося на факультеті живопису Київського художнього інституту в майстерні станкового живопису професора В.Т. Пузиркова. Після закінчення Інституту в 1974 р. Алла Буйгашева вийшла у мистецький простір із нестримним бажанням надавати краси і витонченості буденному життю. Майстер станкового живопису опановує розпис енкаустикою, вітраж, мозаїку, зацікавлюється гобеленом.

Природний темперамент давав наснагу та енергію для створення панорамних монументальних творів. Утім, масштабність задумів та їх втілення в інтер'єрний простір поєднувалися у Алли Буйгашевої з майстерністю художника-станковиста, вмінням гармонізувати композицію і тонко відчувати колір. Так починав формуватися унікальний талант художниці, в якому парадоксально поєднувалося масштабне і камерне, динамічне і потаємне.

З 1980-х років Алла Буйгашева працює над монументальними розписами для санаторіїв Криму в місті Саки. У техніці енкаустики були створені композиції «Море» (1986 р.), «Нептун» (1987–1988 рр.). Техніка енкаустики, відома ще за часів античності, замахнула на грандіозних панно кінця ХХ ст., відтворюючи образи богів та героїв. Складна і «примхлива», вона вимагає від художника енергійності, зосередженості й певної шпритності у нанесенні фарби на площину, віртуозного володіння мовою монументального мистецтва.

Фрескові розписи кінця 1980-х — 1990-х років демонструють подальший розвиток таланту художниці. Композиції «Сонце, повітря та вода» (1989 р.), «Легенди Криму» (1990–1991 рр.) засвідчують намагання віднайти у декоративних композиціях усвідомлення глибини і безмежності Всесвіту. Розписи «Аргонавти», «Пори року», «Море», «Виноград» (1994–1995 рр.) розкривають глядачеві красу навколишнього світу, оспіваного давніми греками. Так, у монументальних творах сучасної художниці відчувається відлуння античності. І це не випадково, адже в мистецтві Давньої Греції гармонія — результат єдності раціонального й емоціонального. Саме такий синтез і характеризує творчість Алли Буйгашевої.

Кожна техніка, кожен матеріал у руках майстрині втілюється у демонстрацію гармонії Всесвіту. Інакше не було б вітражів «Море», «Небо» (1999 р.), мозаїки «Древо життя» (1996–1997 рр.). Завдяки авторському задуму створюється простір, що складається з численних скляних і смальтових фрагментів у вітражах і мозаїці. Барвиста емоційність кольору гармонізується чіткою, майстерно побудованою композицією.

У творчому шляху Алли Буйгашевої 1980 р. виявився вкрай важливим: художниця виткала свій перший гобелен «Козацькому роду нема переводу». Це було перше знайомство з технікою гобеленоплетіння, результат кропіткого дослідження творчості українських майстрів та осередків традиційного ткацтва. Назва виявилася символічною — традиціям українського ткацтва, як і козацькому роду в Україні, — немає переводу.

Але художниця не тільки продовжила національні традиції, а й створила авторську техніку: нитки піткання не занижуються «кружлянням», а створюють рівні ряди, які своєю чіткістю нагадують машинне плетіння. Гобелен «Сім'я» (1985 р.) в авторській техніці презентував подальший рух творчих пошуків та здобутків майстрині. Всі гобелени Алли Буйгашевої вирізняються досконалою геометрією формату, не потребують рами і розміщуються на стіні виключно завдяки вільному падінню витканого полотна.

Унікальність гобеленоплетіння художниці полягає не тільки у винаході авторської техніки, а й у досконалому володінні творчим процесом — від роботи над ескізом, картоном до створення гобелену. Тільки чутливе око живописця може вимагати від майстрів, що фарбують вовну, тонких колористичних нюансів і відтінків для тканної картини. Алла Буйгашева починає кропітку роботу міліметр за міліметром, пропускаючи кризь пальці різнобарв'я ниток, відтворюючи задум.

Понад сорок тематичних гобеленів створено Аллою Буйгашевою. І кожен випромінює тепло рук майстрині, несе енергію добра. Добро народжується в родині — і гобелен «Сім'я» (1985 р.)

Рис. 1. А. Буйгашева. Добро та зло (вовна, ручне ткацтво). 2001 р.

налаштовує глядача на відчуття родинного затишку. Красу, грацію і грайливість жіночого тіла підкреслено життєдайним червоним кольором у композиції «Котик» (2000 р.). Витончена постать жінки випромінює любов у гобелені «Яблуко спокуси» (2012 р.). Здається, що пружні лінії тіла відтворив графік-віртуоз, а не ткаля, що створює контур переплетенням ниток по вертикалі й горизонталі.

Кропітка робота в тиші майстерні сприяла роздумам над сенсом життя і його цінностями. Перебираючи кольорові нитки, Алла Буйгашева вклала в гобелен свої думки з тим, щоб люди відчували налаштування Всесвіту на добро і любов. Динамічна енергія тендітної жінки створювала драматичні образи, що символізували закони Світобудови. Гобелен «Добро та зло» (2001 р.) — метафоричне єднання протилежностей, втілене у двобій темного і світлого янголів (рис. 1).

Споконвічна боротьба світла і темряви в гобелені «Боротьба зі злом» (2002 р.) перетворилася на двобій святого Георгія зі змієм. Біло-золотаві шати переможця в центрі гобелена витісняють чорне скручене тіло змія; червоне тло підсилює емоційність сцени і нагадує нам про перемогу добра в давньоруських іконах.

Так майстриня на поч. ХХІ ст. нагадує людству про споконвічний двобій, перемога в якому залежить від нашої внутрішньої сили добра. Саме так — «Добро» — і називається унікальний гобелен Алли Буйгашевої, один із найцінніших у творчому доробку майстрині (1996 р.) (рис. 2). Його вартість не вимірюється вагою вовни і люрексу, використання якого у ткацтві вимагає неабиякої майстерності. Цінність гобелену зумовлено тим потоком щирості й тихої беззаперечної любові, що йде від золотавих зерняток у натруджених руках старенької бабусі, до якої прилетіли голуби. І знову Алла Буйгашева мовою ткацтва говорить про незмінні якості людського життя — турботу і щедрість душі. А старенька жінка у скромному сіро-чорному вбранні, в осяянні німбу й білих

голубиних крил перетворюється на символ добра.

Благодатна українська земля, насичена сонцем і дарами природи, також знайшла відображення в гобеленах Алли Буйгашевої. Твори мисткині, що прикрашають інтер'єри громадських приміщень і приватних помешкань, випромінюють тепло і велику любов до рідної землі. Гобелен «Ранок» (2000 р.) — це мальви і бандура біля тину, стіл з дарами ланів, півень, що зустрічає сонце. Композиція «Виноград» (2002 р.) символізує багатство української землі й віддає шану людям, що виплекали під промінням сонця величезне гроно. Твір «Українська гостинність» (2004 р.) — розмаїття природних щедрот, якими багата наша українська земля. Можемо сказати, що Алла Буйгашева продовжує традиції української барокової естетики, адже презентує багатовимірність краси всесвіту, безмежність його природних багатств.

У 2008 р. Алла Буйгашева створює гобелен «Тиша» — зображення дерева з кулястою чорно-білою кроною на мерехтливому сірому тлі. Замість буяння кольору — стриманість і витонченість. Такі контрасти творчої палітри засвідчують намагання майстрині не зупинятися в колі певних колористичних уподобань, вдивлятися в природу, шукати у палітрі й створювати відповідні живописні гармонії.

У творчому доробку Алли Буйгашевої є гобелени, присвячені видатним синам України. У композиції «Т.Г. Шевченко та його твори» (2003 р.)

Рис. 2. А. Буйгашева. Добро (вовна, ручне ткацтво). 1996 р.

образ митця з пером і книгою в руках розташований у своєрідній рамі, що складається з постатей поетичних персонажів, створених генієм поета. Композиція гобелена нагадує традиційну ікону святого з житієм. Проте ідея майстрині показати поета поряд із «життям» персонажів його творів дозволяє значно глибше зрозуміти поетичну спадщину Шевченка. У 2003 р. було створено ще один гобелен — «Портрет Т.Г. Шевченка». Добре всім відомий класичний образ поета обрамлено гірляндою з троянд. Необхідно зазначити, що м'які абрисы силуету, згармонізованість рис обличчя й барокове кружляння квітів створені в авторській техніці, завдяки якій глядач не побачить «зубчастого» руху нитки — всі контури абсолютно пластичні й витончені. Шевченкіана Алли Буйгашевої була продовжена у 2010 р. гобеленом «Т.Г. Шевченко. Заповіт». Поет із пером у руці пише незабутні рядки «Заповіту», а за літерами, крізь контури палітри, на тлі вітряків, хат і ланів у вохристо-оливковому мареві проступає постать засмученої Катерини. Тарас Шевченко постає перед глядачем Поетом і Художником, закоханим в Україну.

Портретом Бориса Грінченка мисткиня продовжує галерею видатних синів України. Гобелен, створений у 2013 р., демонструє найвищу професійну майстерність Алли Борисівни і як художника-живописця, і як майстра гобеленоплетіння. Тонкі нюанси фарбованої вовни передали натхненний живий погляд очей видатного науковця, створили витончене моделювання об'єму відкритого обличчя. А ідеально рівні, високого профілю рядки віртуозно сформували чіткій силует, орнаментальну стрічку й головне гасло творчості Бориса Грінченка: «Віддав себе я праці без останку».

Цю ідею видатного українського науковця Алла Борисівна Буйгашева несе з гідністю, оскільки із захопленням і радістю усі свої знання

й майстерність передає учням. Педагогічна діяльність у Київському університеті імені Бориса Грінченка з 2008 р. дала можливість створити не просто художню майстерню, а осередок гобеленоплетіння й живопису, в якому не зникає натхнення і творчість. Алла Борисівна завжди оточена студентами, які стежать за кожним рухом майстрині. Тонкий психолог і вимогливий педагог, вона налаштувала своїх учнів на цікаву колективну роботу, результатом якої стали гобелени «Яблуня», «Знаки зодіаку» (2011–2012 рр.), що прикрашають інтер'єр Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка. Кожен студент створював фрагмент композиції — так Алла Буйгашева не тільки передає майстерність, а й налаштовує студентів на відчуття споконвічних людських цінностей — добра, любові й взаєморозуміння — цінностей, які несе художниця крізь все своє життя.

Так, творчість Алли Борисівни Буйгашевої є важливою складовою розвитку національного монументального і декоративно-прикладного мистецтва. Вона продовжує традиції української барокової естетики, адже презентує багатовимірність краси всесвіту, безмежність його природних багатств. Кожна творча робота художниці — це щоденна зосереджена праця, чи то обережне й енергійне накладання енкаустики, чи ретельне й кропітке плетіння гобелена. Масштабність площин монументальних розписів, для створення яких потрібна неабияка енергетика, перетинається із зосередженістю й тишею ткацтва — у майстерності Алли Буйгашевої немає просторових та енергетичних меж. Творчий задум художниці може охопити не тільки масштабні інтер'єри, а й концентруватися на різнобарвних точках гобеленових площин. У натурі майстрині органічно поєднується витонченість та спокій з темпераментом і рішучістю.

ДЖЕРЕЛА

1. Буйгашева Алла Борисівна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://konshu.org/ru/section/mondec/buygasheva-ala.html>
2. Прядко В. Буйгашева Алла Борисівна [Електронний ресурс] / В. Прядко. — Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=36626
3. Ручное ткачество. Алла Буйгашева [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vaticam.com/portfolios/10731?locale=ru>